

*Андрій Миколайович Михайлов,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної
діяльності та євроінтеграції
Сумський національний аграрний університет*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ТА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Цілком очевидно, що одним із головних чинників ефективної міжнародної співпраці є залучення інвестиційних ресурсів в національне господарство України. Втім багатовекторність міжнародних інвестиційних можливостей для окремих галузей економіки значно звужується через погіршення інвестиційного клімату в країні, адже впродовж останніх років українська економіка діє в умовах дисбалансу макроекономічних показників (інфляційні процеси, зростання цін, падіння виробництва тощо). Водночас на тлі падіння обсягів промислового виробництва в останні роки та нарощування обсягів експорту продукції сільського господарства та продовольства переважного значення набуває залучення інвестиційних ресурсів в аграрний сектор країни. За умови впровадження реального комплексу заходів з урахуванням вимог потенційних інвесторів є можливість залучити інвесторів нової формації, як зарубіжних, так і внутрішніх. Щоб досягти реальних результатів в цьому напрямку необхідно здійснювати постійний моніторинг рейтингових показників та моделювання можливих сценаріїв розвитку на основі сформованого динамічного ряду найвагоміших показників. Адже для оцінки інвестиційного клімату до сьогодні серед вчених та практиків не визначено установленого переліку показників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методичні підходи до визначення інвестиційного клімату та обґрунтування системи показників, що входять до його характеристики, постійно вдосконалюються відповідно до триваючих трансформацій у зовнішньому середовищі, що зумовлює вчених

постійно опрацьовувати цю проблему. Досліджуючи дане питання в контексті перспективи формування сприятливого інвестиційного клімату територій, група науковців з Литви, Угорщини та України зазначають, що доцільно розподілити чинники впливу за такими категоріями: законодавчо-політичні, економічні, соціально-культурні, природні [1, с.11]. На думку А.А. Пересади сприятливий інвестиційний клімат формується під дією політичних, правових, економічних і соціальних умов [2, с. 27]. В.Я. Швець вважає, що головною характеристикою інвестиційного клімату країни є ступінь ризику. Враховуючи те, що ступінь ризику залежить від змін, як зовнішніх, так і внутрішніх чинників, тобто є явищем динамічним, відповідно й оцінка інвестиційного клімату потребує постійного аналізу та моніторингу [3, с. 503].

М.П. Денисенко також характеризує інвестиційний клімат через ступінь ризику, що формується під впливом множини економічних, політичних, соціальних, юридичних й інших факторів. Крім того, він включає в поняття «інвестиційний клімат» й ефективність використання інвестиційних ресурсів [4]. І.Ю Матюшенко підтримує думку, що на інвестиційний клімат країни (регіону) впливає інвестиційний ризик, проте він доповнює досліджуване поняття другою рівноважною складовою – інвестиційним потенціалом (об'єктивними, як правило, кількісними умовами, за яких можливо здійснювати інвестування) [5, с.174; 6, с.99]. Цікавим є погляд фахівців Світового банку, які розглядають інвестиційний клімат як сукупність певних факторів, характерних для визначеної місцевості, під впливом яких відкриваються можливості компаній та формуються стимули до впровадження продуктивних інвестицій, створення робочих місць і розширення масштабів діяльності [7, с.1-2].

В контексті досліджень інвестиційного клімату в Україні заслуговує на увагу твердження вітчизняних науковців О.Л. Пластуна та О.В. Дудкіна про наявність інформаційної асиметрії на макроекономічному рівні, що значно звужує можливості залучення інвестиційних ресурсів в національну економіку країни. Автори наголошують на беззаперечній необхідності постійного моніторингу рейтингів країни в міжнародному середовищі та створення умов для вільного

доступу до цих даних потенційним інвесторам, з чим не можемо не погодитися [8, с. 191-192].

Мета дослідження полягає в узагальненні існуючих методичних підходів щодо оцінки інвестиційного клімату країни та вибору системи оцінюваних показників для його характеристики; виявленні тенденцій в оцінюванні інвестиційного клімату України з використанням найбільш поширених експертно-аналітичних методик та обґрунтуванні його визначальних чинників для інвестиційної привабливості аграрного сектору.

Виклад основних результатів досліджень. Одним із основоположних міжнародних досліджень інвестиційного клімату є проведена в 1968 р. представниками Гарвардської школи бізнесу експертна оцінка країн за такими характеристиками: правові умови для внутрішніх та зовнішніх інвесторів, умови вивозу капіталу, стабільність національної грошової одиниці, інфляційні процеси, перспектива залучення національного капіталу, політична ситуація [9, с. 100-108]. Очевидним є той факт, що проведення оцінки інвестиційної привабливості для країн з перехідною економікою потребує розширення множини оціночних показників, котрі характеризують рівень розвиненості певної країни. Саме тому започатковане експертно-аналітичне дослідження згодом трансформувалось в значно складніші структури, пов'язані з виведенням інтегрального показника ризику та здійсненням ранжування країн за визначеним інвестиційним рейтингом за рахунок збільшення оціночних характеристик таких параметрів: інституційне середовище, природні ресурси, інфраструктура, економічна система, структура зовнішньої торгівлі, державне регулювання економіки, макроекономічні показники тощо. Крім того розширення можливостей інформаційного чинника в контексті глобалізаційних процесів для збільшення достовірності оцінки спонукає до компонування або деталізації факторів, включення статистичних показників, методів якісної та кількісної оцінки.

Для формування позитивного інвестиційного іміджу української економіки необхідно визначити ключові позиції, за якими доцільно вести поглиблені дослідження. Методологічний інструментарій загальновідомих рейтингів, котрі

використовуються інвесторами для оцінки потенційних об'єктів інвестування характеризується значною кількістю та різноманітністю. Широкий ареал досліджень, котрі проводять науково-дослідні організації, рейтингові й інформаційні агентства та загальновідомі міжнародні організації: Світовий банк, Міжнародний Валютний Фонд, ООН, ЮНЕСКО тощо, представлено рейтингами, індексами, індикаторами, як в розрізі країн, регіонів, галузей, так і в розрізі підприємств. Найбільш авторитетні комплексні та спеціальні індекси з розшифровкою їх індикаторів представлено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Міжнародні методологічні підходи оцінки інвестиційного клімату

Назва індексу/Розробник	Набір оцінюваних компонентів
Індекс глобальної конкурентоспроможності/ Всесвітній економічний форум у Давосі (WEF)	1. «Інституції»; 2. «Інфраструктура»; 3. «макроекономічна стабільність»; 4. «Охорона здоров'я та початкова освіта»; 5. «Вища освіта та професійна підготовка»; 6. «Ефективність ринку товарів»; 7. «Ефективність ринку праці»; 8. «Рівень розвитку фінансового ринку»; 9. «Технологічна готовність»; 10. «Розмір ринку»; 11. «Рівень розвитку бізнесу»; 12. «Інновації».
Рейтинг конкурентоспроможності країн світу/ Інститут розвитку менеджменту (IMD), Швейцарія)	1. «Макроекономічні показники» (78 показників, котрі характеризують національну економіку, стан міжнародної торгівлі, іноземні інвестиції, зайнятість та ціни); 2. «Ефективність уряду» (70 показників, котрі характеризують бюджетну політику, податкову політику, інституційну інфраструктуру, регулювання бізнесу, громадські інститути); 3. «Ефективність бізнесу» (67 показників, котрі характеризують продуктивність, ринок праці, фінансові ринки, менеджмент, корпоративні цінності); 4. «Інфраструктура» (114 показників, котрі характеризують базові показники інфраструктури та показники інфраструктури для розвитку технологій, науки, охорони здоров'я, екології, освіти).
Індекс легкості ведення бізнесу/ Світовий банк (The World Bank)	1. Показники, котрі характеризують ступінь міцності правових інститутів і відносяться до регулювання бізнесу (кредитування, захист інвесторів, забезпечення виконання договорів, вирішення неплатоспроможності підприємств); 2. Показники, котрі характеризують ступінь складності і вартість процедур регулювання (реєстрація підприємства, отримання дозволів на будівництво, підключення до мереж електропостачання, реєстрація власності, оподаткування, міжнародна торгівля); 3. Показник, котрий характеризує норми регулювання найму працівників.
Індекс економічної свободи / Американський фонд «The Heritage Foundation» в партнерстві з «The Wall Street Journal»	1. Верховенство права (право власності, свобода від корупції); 2. Обмежений уряд (фіскальна свобода, державні витрати); 3. Регуляторна ефективність (свобода бізнесу, свобода ринку праці, монетарна свобода); 4. Відкритість ринків (свобода торгівлі, свобода інвестицій, фінансова свобода).
Індекс розвитку людського потенціалу / ООН	1. «Рівень життя» (показник, котрий оцінюється через внутрішній валовий продукт на душу населення); 2. «Індекс освіти (показник, котрий характеризує рівень грамотності)

	населення»; 3. «Середня тривалість життя».
Індекс інвестиційної привабливості / Європейська Бізнес-асоціація в партнерстві з компанією InMind	1. «Що Ви думаєте про інвестиційний клімат в Україні?» 2. «Як ви наразі оцінюєте ІК для Вашої компанії порівняно з попередніми 3 місяцями?» 3. «Які Ваші прогнози стосовно ІК у найближчі 3 місяці?» 4. «Чи вигідно буде інвестувати в Україну у найближчі 3 місяці?» 5. «Які Ваші очікування щодо ведення бізнесу у Вашому секторі у найближчі 3 місяці?»
Індекс сприяння торгівлі / Всесвітній економічний форум	1. «Доступ на внутрішній і зовнішні ринки»; 2. «Ефективність митного управління»; 3. «Ефективність експортно-імпортних процедур»; 4. «Прозорість роботи прикордонних служб»; 5. «Доступність і якість транспортної інфраструктури»; 6. «Доступність і якість транспортних послуг»; 7. «Доступність і поширеність інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ)»; 8. «Регуляторне середовище»; 9) «Безпека».
Індекс конкурентоспроможності подорожей і туризму / Всесвітній економічний форум	1. «Регуляторне середовище в туристичному секторі» (показники, котрі характеризують рівень регулювання в сфері державної політики); 2. «Середовище та інфраструктура для бізнесу» (показники, котрі характеризують бізнес сферу та розвиненість інфраструктури); 3. «Людські, природні і культурні ресурси в секторі подорожей і туризму» (показники, котрі характеризують стан людських, культурних і природних ресурсів).
Індекс мережевої готовності / Всесвітній економічний форум	1. «Внутрішнє середовище» (показники, котрі характеризують нормативно-правове, бізнесове, політичне та інноваційне середовище); 2. «Готовність» (показники, котрі характеризують інфраструктуру, цифровий контент, доступність інформаційно-комунікативних технологій; навички населення); 3. «Використання» (показники, котрі характеризують використання інформаційно-комунікативних технологій громадянами, бізнесом та державою); 4. «Вплив» (показники, котрі характеризують вплив інформаційно-комунікативних технологій на економіку та суспільство).
Індекс сприйняття корупції / Міжнародна організація Transparency International	1. «Рівень розповсюдження пропонування хабара політикам, керівному апарату державної служби та суддям»; 2. «Ступінь перешкоди для ведення бізнесу наявність витрат на хабарі»; 3. «Частота укладання контактів з діловими асоціаціями, друзями та родичами в порівнянні з контрактами укладеними на засадах конкуренції»
Глобальний інноваційний індекс/ Агентство Bloomberg	1. «Інститути»; 2. «Людський капітал і дослідження»; 3. «Інфраструктура»; 4. Ринковий досвід. 5. «Бізнесовий досвід»; 6. «Отриманні знання та технології (науково-практичні результати)»; 7. «Результати творчої діяльності».
Індекс SEDA (аналіз сталості економічного розвитку країни) / The Boston Consulting Group	1. «Доходи»; 2. «Економічна стабільність»; 3. «Зайнятість»; 4. «Рівність доходів»; 5. «Громадянське суспільство»; 6. «Управління»; 7. «Освіта»; 8. «Охорона здоров'я»; 9. «Довкілля»; 10. «Інфраструктура».

Джерело: згруповано автором за даними «Україна у світі. Огляд міжнародних індексів 2013»[10]; Methodology and computation of the Global Competitiveness Index »[11]; IMD World Competitiveness Center. Methodology »[12]; The World Bank. Doing Business. Methodology [13]; 2016 Index of Economic Freedom. About the index [14]; About Human Development [15]; Transparency International. Our accountability. Overview [16]; About the global innovation index [17]; BCG's Sustainable Economic Development Assessment (SEDA) is a proprietary diagnostic tool that gives countries insight into their overall social and economic conditions »[18].

Представлені індекси характеризують різні аспекти функціонування країн або певних регіонів, що в цілому формують уявлення про їх інвестиційну привабливість та є передумовою інвестиційних рішень. Зрозуміло, що наведені показники різняться не тільки індикаторами, а й методикою розрахунку, яку потрібно враховувати для ефективного вибору найбільш адекватного показника в процесі прийняття управлінських рішень. Тому в процесі свого дослідження ми вважали доцільним більш детально розглянути методичні підходи визначення індикаторів інвестиційного клімату та позицію України за дослідженими індексами. За результатами проведеного дослідження до найбільш авторитетних та цитованих індексів включено: Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index, *GCI*), Рейтинг конкурентоспроможності країн світу за версією IMD (The IMD World Competitiveness Yearbook, *WCY*), Індекс легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index, *EDBI*), Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom, *IEF*) [10].

Зазначимо, що саме визначення цих показників і було здійснено нами в процесі дослідження. Втім зауважимо, що окремі із них спрямовані на оцінку визначених компонентів і відповідно характеризують інвестиційний клімат країни. Викладемо короткі характеристики отриманих розрахунків. Так, Індекс глобальної конкурентоспроможності (*GCI*) використовується для визначення перспектив економічного зростання країн в середньо - та довгостроковій перспективі, виходячи з поточного рівня розвитку. Заявлена Президентом України «Стратегія сталого розвитку «Україна - 2020» визначає одним із стратегічних індикаторів вхід країни до 40 кращих країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності [19]. За даними 2015/2016 р. Україна отримала результат 4,03, який забезпечив їй 79 місце із 140 оцінюваних країн. Виходячи з динаміки зміни значень індексу та місця країни в рейтингу протягом останніх десяти років, така перспектива є досить амбітною, проте малоімовірною. Більш реальною є перспектива входження країни в 60 кращих країн, проте для досягнення такого результату треба впроваджувати комплекс системних заходів, що забезпечать позитивну динаміку за всіма досліджуваними групами показників.

Оцінка України за рейтингом конкурентоспроможності країн світу за версією IMD (*WCY*) дозволяє проводити детальне дослідження не тільки країн, а й їх окремих регіонів, розраховуючи для них «профілі конкурентоспроможності». Зазначимо, що на даному етапі розвитку значними досягненнями Україна похвалитися не може, адже за дев'ятирічний період навіть не було досягнуто показника 2007 р. Покращення результату в 2013 – 2014 рр. не мало послідовної тенденції до зростання та звелось нанівець протягом 2015-2016 рр. Хоча Україна й показувала покращення в певні періоди, як за *GCI* так і за *WCY* проте сталої тенденції навіть в середньостроковій перспективі не було досягнуто.

Безпосередній вплив на ефективне формування конкурентоздатного бізнесу здійснює інвестиційна активність країни, саме тому міжнародні інвестори, обираючи об'єкт вкладання капіталу, користуються Індексом легкості ведення бізнесу (*EDBI*). На відміну від попередніх, цей індекс є індикатором стану бізнес-клімату країни з вектору простоти проходження найважливіших адміністративних процедур для малого і середнього бізнесу. Дослідження показують, що позиція країни за *EDBI* цілком залежить від стану впровадження реформ. Найбільш стали позитивну динаміку протягом останніх п'яти років має індекс легкості ведення бізнесу, позиція України в рейтингу піднялась з 152 місця в 2012 р. до 83 місця в 2016 р. Така тенденція сформувалась за рахунок проведення низки реформ, котрі впроваджувались протягом останніх років. Найбільш проблемними сферами для України залишаються підключення до електричних мереж, сфера міжнародної торгівлі та питання неплатоспроможності.

Провідними світовими організаціями доведено, що потужного економічного потенціалу можливо досягти за умови високого рівня конкурентоспроможності та економічної свободи. Враховуючи розпорошеність значень індексів *GCI*, *WCY*, *EDBI* за роками, важливою є динаміка країни за індексом економічної свободи (*IEF*), котрий характеризує взаємозв'язок між економічною свободою та соціально-економічними благами, до складу яких включено дохід на душу населення, темпи економічного зростання, розвиток людського капіталу, демократія, боротьба з бідністю і захист довкілля.

Одним із основних індикаторів оцінки інвестиційного та бізнес-клімату країни, як потенційного об'єкта інвестування, є значення індексу економічної свободи, розглянемо позицію України в рейтингу *IEF* (табл. 2.). Зауважимо, що отриманий результат, окрім кількісного значення та позиції в рейтингу, характеризує економіку країни, як «вільну» (80-100 балів), «переважно вільну» (70-79,9 балів), «помірно вільну» (60-69,9 балів), «переважно не вільну» (50-59,9 балів), «репресивну» (0-49,9 балів) [14].

Таблиця 2.

Значення та складові індексу економічної свободи України, 2006-2016 рр.

Складові показника <i>IEF</i>		Значення показника <i>IEF</i> по роках										
Компоненти	Піднапрями	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
		Верховенство права	Захист права власності	30	30	30	30	30	30	30	30	30
Свобода від корупції	22		26	28	27	25	22	24	23	21,9	25	26
Ціна держави	Податкове навантаження	90,2	83,6	79	77	77,9	77,3	78,2	78,2	79,1	78,7	78,6
	Державні видатки	75,8	53,2	43	39	41,1	32,9	29,4	29,4	37,5	28	30,6
Регуляторна ефективність	Бізнес - регулювання	43,1	43,6	44,4	40,5	38,7	47,1	46,2	47,6	59,8	59,3	56,8
	Свобода трудових відносин	53,2	52,8	53,1	52,4	57,7	50	51,2	49,9	49,8	48,2	47,9
	Цінова свобода	72,9	68,4	69,9	68,1	61,2	63,2	67,7	71,0	78,7	78,6	66,9
Відкритість ринку	Торгівельна свобода	77,2	77,2	82,2	84,0	82,6	85,2	84,4	84,4	86,2	85,8	85,8
	Інвестиційна свобода	30	30	30	30	20	20	20	20	20	15	20
	Фінансова свобода	50	50	50	40	30	30	30	30	30	30	30
Індекс економічної свободи		54,4	51,5	51	48,8	46,4	45,8	46,1	46,3	49,3	46,9	46,8
Місце України в рейтингу		99	125	133	152	162	164	163	161	155	162	162
Кількість країн, що оцінювались		161	157	183	183	182	183	185	186	186	186	186

Джерело: побудовано відповідно до [20]

Цілком очевидно, що, починаючи з 2009 р., сформувалась стійка негативна тенденція за *IEF*. Позитивна динаміка спостерігалась в 2014 р., що дало змогу

Україні піднялись до 155 позиції в рейтингу, проте в 2015-2016 рр. знову ж таки відбулось падіння на 7 позицій. В контексті тісної співпраці з країнами Європейського союзу негативний відбиток на міжнародні стосунки накладає й останнє місце України за *IEF* у складі європейських країн.

Дослідивши методичний інструментарій рейтингів глобальної конкурентоспроможності (*GCI*), конкурентоспроможності країн світу за версією IMD (*WCY*), легкості ведення бізнесу (*EDBI*), економічної свободи (*IEF*) та місце України, як за узагальненими показниками рейтингів, так і в розрізі складових, виявлено перелік найбільш проблемних питань, які потребують вирішення:

- за *GCI*: низька якість інституційного середовища, обмеженість та недосконалість фінансового ринку, неефективність товарних ринків, слабка технологічна готовність;
- за *WCY* за такими групами: державні фінанси, податкова політика, бізнес-законодавство, наукова інфраструктура;
- за *EDBI*: доступ до електричних мереж, питання неплатоспроможності, сфера міжнародної торгівлі;
- за *IEF*: захист прав власності, свобода від корупції, державні видатки, інвестиційна свобода, фінансова свобода.

Цілком очевидно, що позиція України в досліджених міжнародних рейтингах має вагомий вплив на стан інвестиційного клімату країни. Це підтверджують й визначені пріоритетні показники, закладені в «Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020» та «Плані пріоритетних дій уряду на 2016 р.» [21]. Відсутність сталої позитивної тенденції за *GCI*, *WCY*, *EDBI* протягом 2006-2016 рр. навіть в середньостроковій перспективі негативно впливає на всі галузі національної економіки, в тому числі, й на аграрний сектор. Окремо слід відмітити, що на відміну від попередніх трьох індексів, за якими в певні періоди, хоча і короткострокові, спостерігалось покращення, стабільно низькими залишаються показники складових індексу економічної свободи.

Пріоритетність аграрного сектору для економічного зростання національної економіки України підтверджують і думки спікерів та учасників 10-го

Українського інвестиційного саміту, організованого Adam Smith Conferences, що відбувся в грудні 2015 р. у Лондоні. Вони зазначають, що аграрний сектор країни має величезний потенціал, як для самої країни, так і для інвесторів. Цілком слушно голова регіонального представництва Міжнародної фінансової корпорації (IFC) в Україні зауважив на те, що 4-5 років тому найбільш експорторієнтованою та інвестиційно привабливою була металургійна галузь [22], проте на разі агробізнес є найбільш перспективним напрямом, котрий забезпечить українській економіці зростання. Підтвердженням цього є те, що частка аграрного сектору України в доходній частині бюджету 2014 р. склала 17% та принесла 30% валютних надходжень [23].

Проте, обмежувати розвиток аграрного сектору лише експортними операціями означає поступово трансформуватись в європейський сировинний придаток. В цьому контексті важливим є те, що саме зараз необхідно думати «над інвестиціями у додану вартість як самої продукції, так і всього логістичного ланцюжка від лану до кінцевих споживачів в інших країнах» [22]. Перепонами на цьому шляху є відсутність реформ, адже певні зрушення поки що відмічаються лише в логістиці та експортних операціях.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи наведене, цілком обґрунтовано можна зазначити, що на разі проблематика оцінки інвестиційного клімату аграрного сектору країни набуває нових аспектів. Зокрема, окрім доведеної прямої залежності між місцем країни за міжнародними рейтингами та інвестиційною привабливістю галузей національного господарства, потребує визначення динаміки інтенсивності і характеру зв'язку між індикаторами рейтингів та обсягом залучених іноземних інвестицій, як в національну економіку країни, так і окремо в аграрний сектор, адже саме іноземні інвестиції є ключовою детермінантою в характеристиці іміджу країни.

Дослідження показують, що для характеристики інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки слід застосовувати систему коригуючих коефіцієнтів, що допоможуть адоптувати показники інвестиційного клімату по державі в цілому до особливостей аграрного сектору. Це забезпечить узгодження

мікрокліматичних та секторальних аспектів оцінок інвестиційного клімату. Беззаперечним є й те, що інвестиційний клімат є неоднорідним по галузях економіки. Зокрема, показники конкурентоспроможності виробників на світових аграрних ринках, людського потенціалу, інвестиційної привабливості та інших тут вищі, ніж у середньому по державі. Тому для наближення окремих індексів до секторів економіки доцільно застосовувати коригуючі коефіцієнти, що характеризують співвідношення конкретного індексу та конкретного по сектору і по державі. Коригуючі коефіцієнти можуть характеризуватися співвідношенням конкретного індексу та конкретного по сектору і по державі.

Враховуючи виявлені негативні тенденції за більшістю складових індексу економічної свободи в Україні вважаємо перспективи подальших поглиблених досліджень у визначенні їх впливу на обсяг прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор країни. Саме обґрунтування найбільш вагомих зв'язків становить науковий та практичний інтерес, адже важливою площиною, на яку здійснює вплив позиція України в даному рейтингу, є інвестиційний клімат аграрного сектора країни.

Михайлов А.М.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ТА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Анотація Досліджуються та узагальнюються існуючі методичні підходи щодо оцінки інвестиційного клімату країни та вибору системи оцінюваних показників для його характеристики. Для виявлення тенденцій в оцінюванні інвестиційного клімату України використано найбільш поширені експертно-аналітичні методики (Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index, *GCI*), Рейтинг конкурентоспроможності країн світу за версією IMD (The IMD World Competitiveness Yearbook, *WCY*), Індекс легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index, *EDBI*), Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom, *IEF*). Ґрунтовно викладено складові індексу економічної свободи України в рейтингу *IEF* та охарактеризовано в динаміці. За узагальненими показниками рейтингів, а також в розрізі складових показників,

виявлено перелік найбільш проблемних питань, які потребують вирішення. Обґрунтовано необхідність застосовування системи коригуючих коефіцієнтів, що допоможуть адоптувати показники інвестиційного клімату по державі в цілому до особливостей аграрного сектору. Доведена пряма залежність між місцем країни в міжнародних рейтингах та інвестиційною привабливістю галузей національного господарства, тому на перспективу потребує визначення динаміки інтенсивності і характеру зв'язку між індикаторами рейтингів та обсягом залучених іноземних інвестицій, як в національну економіку країни, так і окремо в аграрний сектор.

Ключові слова: інвестиційний клімат, методичні підходи оцінки, показники, індекс економічної свободи, міжнародні рейтинги, аграрний сектор.

Михайлов А.М.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ И СИСТЕМА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА В АГРАРНОМ СЕКТОРЕ ЭКОНОМИКИ

Аннотация. Исследуются и обобщаются существующие методические подходы к оценке инвестиционного климата страны и выбора системы оцениваемых показателей для его характеристики. Для выявления тенденций в оценке инвестиционного климата Украины использованы наиболее распространенные экспертно-аналитические методики (Индекс глобальной конкурентоспособности (The Global Competitiveness Index, GCI), Рейтинг конкурентоспособности стран мира по версии IMD (The IMD World Competitiveness Yearbook, WCY), Индекс легкости ведения бизнеса (Ease of Doing Business Index, EDBI), Индекс экономической свободы (Index of Economic Freedom, IEF). Основательно изложены составляющие индекса экономической свободы в рейтинге IEF и охарактеризованы в динамике. За обобщенными показателями рейтингов, а также в разрезе составляющих показателей, выявлен перечень наиболее проблемных вопросов, которые требуют решения. Обоснована необходимость применения системы корректирующих коэффициентов, которые помогут адаптировать показатели инвестиционного климата по стране в целом к

особенностям аграрного сектора. Доказана прямая зависимость между местом страны в международных рейтингах и инвестиционной привлекательности отраслей национального хозяйства, поэтому на перспективу требует определения динамики интенсивности и характера связи между индикаторами рейтингов и объему привлеченных иностранных инвестиций, как в национальную экономику страны, так и отдельно в аграрный сектор.

Ключевые слова: инвестиционный климат, методические подходы оценки, показатели, индекс экономической свободы, международные рейтинги, аграрный сектор.

Andrii Mykhailov

METHODOLOGICAL APPROACHES AND SYSTEM OF INDICATORS OF DEFINITION OF THE INVESTMENT CLIMATE IN AGRARIAN SECTOR OF ECONOMY

Annotation. Researched and summarized existing methodological approaches to assessing the investment climate of the country and the selection of estimated parameters for its performance. To identify trends in the assessment of the investment climate in Ukraine used the most common analytical methods (global competitiveness Index (The Global Competitiveness Index, GCI), competitiveness Ranking of countries in the world by the IMD (The IMD World Competitiveness Yearbook, WCY), the Index of ease of doing business (Ease of Doing Business Index EDBI), the Index of economic freedom (Index of Economic Freedom, IEF). Thoroughly outlined the components of the index of economic freedom in the ranking of IEF and described in the dynamics. For generalized performance ratings, as well as in the context of the component indicators, identified a list of the most problematic issues that need to be addressed. The necessity of application of the system of corrective coefficients, which will help to adopt indicators of the investment climate in the country as a whole, to the peculiarities of the agricultural sector. Proven a direct correlation between a country's place in international rankings and investment attractiveness of sectors of the national economy, so the term requires determining the dynamics of the intensity and nature of relationships between

indicators ratings and the volume of attracted foreign investments in national economy and separately in the agricultural sector.

Key words: investment climate, methodological approaches to the assessment, indicators, index of economic freedom, international ratings, the agricultural sector.

Література:

1. Слава С. Інституційне забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку територій: зарубіжний та український досвід // С. Слава, П. Сегварі, Р. Моркунайте. – К.: «К.І.С.», 2008. – 112 с.
2. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом : монографія / А. А. Пересада. - К. : Лібра, 2002. - 472 с.
3. Швець В.Я. Аналіз інвестиційного клімату в економіці України та шляхи його покращення / В.Я. Швець / Економічний нобелівський вісник. – Дніпропетровськ: Видавництво ТОВ «Роял Принт». – 2014. -№ 1(7). – С. 502-509.
4. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід: Монографія /Денисенко М.П., Михайлова Л.І., Грищенко І.М., Гречан А.П. та ін.; За ред.. д.е.н., проф.., акад.. М.П.Денисенка, д.е.н., проф.. Л.І.Михайлової. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 1050 с.
5. Матюшенко І. Ю. Врахування технологічних пріоритетів при розробці стратегій інвестування на прикладі країн MIST і України [Текст] / І. Ю. Матюшенко // Организационно-экономические проблемы регионального развития в современных условиях. Материалы Всеукраинской научно-практической конференции 19–20.04.13. – Симферополь : ТНУ ім. В. І. Вернадського, 2013. – С. 173–176.
6. Матюшенко І. Ю. Направления развития высокотехнологических укладов и создания экономики знаний в Украине [Текст] / І. Ю. Матюшенко // Научный журнал «Культура народов Причерноморья». – Симферополь. – 2006. – № 80. – С. 98–103.

7. World Development Report 2005: A Better Investment Climate for Everyone (World Development Report) // The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. – 2004.- 271 p.

8. Пластун О.Л. Міжнародні інвестиційні рейтинги як засіб усунення інформаційної асиметрії на макроекономічному рівні / О.Л. Пластун, О.В. Дудкін // Маркетинг і менеджмент інновацій. – №3 – 2012. – С.191-198.

9. Stobaugh, Robert B. Jr., "How to Analyze Foreign Investment Climates", Harvard Business Review, September-October 1969, pp. 100-108.

10. Україна у світі. Огляд міжнародних індексів 2013 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://competitiveukraine.org.ua/uploadfiles/ckfinder/files/in_world/2013/ukraine_inthe_world_2013_ukr_web.pdf Назва з екрана. Дата звернення 04.10.2016 р.

11. Methodology and computation of the Global Competitiveness Index [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/#topic=methodology>. Назва з екрана. Дата звернення 04.10.2016 р.

12. IMD WORLD COMPETITIVENESS CENTER. Methodology [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.imd.org/wcc/research-methodology>. Назва з екрана. Дата звернення 04.10.2016 р.

13. The World Bank. Doing Business. Methodology Methodology [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/methodology>. Назва з екрана. Дата звернення 04.10.2016 р.

14. 2016 Index of Economic Freedom. About the index [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/about> . Назва з екрана. Дата звернення 04.10.2016 р.

15. About Human Development [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/humandev>. Назва з екрана. Дата звернення 04.10.2016 р.

16. Transparency International. Our accountability. Overview. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.transparency.org/whoweare/accountability>. Назва з екрана. Дата звернення 04.10.2016 р.

17. About the global innovation index [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/about-gii#history>. Назва з екрана. Дата звернення 04.10.2016 р.

18. BCG's Sustainable Economic Development Assessment (SEDA) is a proprietary diagnostic tool that gives countries insight into their overall social and economic conditions. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bcg.com/expertise/industries/public-sector/sustainable-economic-development-assessment.aspx>. Назва з екрана. Дата звернення 04.10.2016 р.

19. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. Назва з екрана. Дата звернення 04.10.2016 р.

20. 2016 Index of Economic Freedom. Explore the Data [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/explore> Назва з екрана. Дата звернення 04.10.2016 р.

21. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2016 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 травня 2016 р. № 418-р [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=249104044> Назва з екрана. Дата звернення 04.10.2016 р.

22. Саміт у Лондоні: чи варто інвестувати в Україну? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/business/2015/12/151208_smith_forum_london Назва з екрана. Дата звернення 04.10.2016 р.

23. Добре і буде краще: західні експерти про українську економіку [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/business/2015/12/151209_london_sammit_review_ms Назва з екрана. Дата звернення 04.10.2016 р.